

Управління культури Черкаської обласної
державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

*Комп'ютерні технології та
модернізація діяльності
публічних бібліотек області*

(Аналітична довідка)

Черкаси – 2015

Комп'ютерні технології та модернізація діяльності публічних бібліотек області / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» ; уклад. Н. Д. Вітавська. – Черкаси, 2015. – 12 с.

Укладач

Н. Д. Вітавська

Відповідальна за випуск

К. С. Бугаєнко

Комп'ютерний набір

Л. Я. Радиш

Підписано до друку 03.06.2015 р. Тир. 35. Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка

Бібліотечні заклади Черкащини, реагуючи на постійні зміни у суспільстві, модернізують та трансформують свою діяльність задля задоволення потреб користувачів, поліпшення бібліотечного обслуговування, позиціонування себе як сучасних закладів інноваційного змісту та напрямку роботи.

Використання Інтернет-ресурсів служить заповненню прогалин у комплектуванні, оперативному пошуку різної інформації, урізноманітненню масової роботи, соціальному партнерству книгозбірень, інтерактивному спілкуванні бібліотечних фахівців.

Початок технічної модернізації бібліотек поклала їх участь та перемога у конкурсних проектах програми LEAP і «Бібліоміст». Сьогодні це участь у конкурсі «Бібліотека – громада: відкритий простір» за підтримки Фонду «Монсанта», спільна співпраця з органами влади.

Перемога 201 бібліотеки Черкащини у проектах дозволила виграти гранти, 304 комп'ютерів з програмним забезпеченням, множильної техніки. Це дало змогу створити якісно новий спектр бібліотечних послуг з використанням Інтернету: освітніх, інформаційних, дозвіллевих. Деякі бібліотеки області взяли участь у міні-конкурсах програми «Бібліоміст» і стали переможцями: Христинівська ЦРБ з проектом «Бібліозабава» з організації навчально-ігрової популяризації книги шляхом проведення ігор у бібліотеці, Уманська з проектом «Регіональні піар-офіси сучасних бібліотек», Смілянська МЦБС з проектом «Співпраця з громадою», Катеринопільська ЦБ з проектом «Школа проектної діяльності» з організації навчання успішної взаємодії бібліотек та громади з владними структурами та організаціями, Чорнобаївська ЦБ з проектом «Діалог у громаді». Бібліотеки Черкаської МЦБС, Чорнобаївської, Катеринопільської, Смілянської РЦБС стали переможцями конкурсу «Професійні навчальні поїздки» та ознайомились з діяльністю Одеських, Ужгородських, Львівських колег.

Участь у конкурсі «Бібліотека – громада: відкритий простір» за фінансової підтримки Фонду «Монсанта» принесла перемогу 5 сільським бібліотекам Черкаського, Уманського,

Смілянського, Катеринопільського районів, результатом якої стало надходження до кожної з цих бібліотек комп'ютерної та офісної техніки та поповнення їх фондів книгами та періодикою. Переможцем проекту «Україна – житниця майбутнього» за підтримки цього Фонду стала центральна дитяча бібліотека Черкаського району.

Усі бібліотеки, що стали переможницями конкурсів значно підвищили свій імідж та роль у житті місцевих громад, довели можливість позиціонувати себе як основні інформаційні заклади свого регіону. Бібліотеки самі інвестували в свою модернізацію та розвиток сотні тисяч гривень.

Завдяки розумінню потреби у модернізації закладів з боку місцевої влади, отримали підтримку бібліотеки Чорнобаївського, Шполянського, Уманського, Тальнівського, Христинівського, Звенигородського, Черкаського, Городищенського, Драбівського, Золотоніського, Корсунь-Шевченківського районів. Для бібліотек цих регіонів з місцевих бюджетів виділені кошти на придбання ІТ та оргтехніки.

Комп'ютерну та офісну техніку мають 25 ЦБС, 206 бібліотек, з них 159 – в сільській місцевості. Кількість комп'ютерної техніки по області – 562 одиниці, з них – 269 – у СБФ. До мережі Інтернет мають доступ усі центральні бібліотеки, що дає можливість електронного та скайп-спілкування з сільськими бібліотеками, обласними та державними установами. На сьогодні в бібліотеках області створені та функціонують 22 веб-сайти, де розміщуються цікаві матеріали про інноваційну діяльність закладів. Про те, що матеріали на сайтах потрібні користувачеві, свідчить цифра їх відвідування – 81978. Значна кількість центральних і бібліотек-філіалів створили блоги, зареєстровані в соцмережах. Це бібліотеки Черкаської, Уманської, Смілянської МЦБС, Корсунь-Шевченківської, Монастирищенської, Шполянської, Смілянської, Уманської, Чорнобаївської, Христинівської, Кам'янської РЦБС, Черкаського РО-МЦ БКР. Матеріали, що розміщуються на блогах, становлять інтерес для членів місцевих громад, спеціалістів різного рівня, профілю громадян нашої та інших держав. Це – питання

допомоги бібліотечним закладам, проведення акцій як «Подаруй бібліотеці книги», «Бібліотека українського воїна», різних заходів, матеріали на допомогу бібліотечному фахівцю. Особливою популярністю користується інформація та заходи краєзнавчого спрямування.

Популярності набирають е-послуги з використанням комп'ютерних технологій. Бібліотеки стають комунікативними майданчиками для онлайн-ого спілкування громадян з владою. В них створені умови для інтерактивного спілкування населення та органів влади. Така форма як «запитання-відповіді», «віртуальна приймальня» є на сайтах Шполянської, Христинівської, Чернобаївської, Корсунь-Шевченківської ЦРБ, Черкаської МЦБС, Черкаського РОМЦ БКР. Тут громадяни задають питання, пропозиції. Про відповіді громадяни інформуються індивідуально через сайт бібліотеки. Використовуючи е-послуги, користувачі в бібліотеках отримали консультації онлайн з оформлення спадщини, субсидій (Христинівська, Корсунь-Шевченківська, Шполянська ЦБ), змогли через Інтернет придбати квитки, одержати банківські послуги, зареєструватись для участі в ЗНО, придбати (продати) сільськогосподарську техніку, добрива та ін. (Христинівська, Корсунь-Шевченківська, Шполянська, Чернобаївська, Уманська, Звенигородська ЦБС, Черкаський РОМЦ БКР). Що значно розширило коло користувачів бібліотек.

Необхідною стала робота бібліотек у мережі пунктів доступу громадян (ПДГ) до офіційної інформації, що діють в рамках Програми сприяння Парламенту II (ПСП II). 12 ЦБС області є її учасниками, що дає можливість доступу користувачам в електронному режимі до повнотекстової законодавчої бази, розширеної інформації щодо громадських організацій, партій, релігійних конфесій, організацій та установ регіону. Бібліотеки, як учасники мережі ПДГ, отримують додатково літературу з питань права, отримують на свої електронні адреси інформацію щодо проведення різних конкурсів, грантів, які розраховані на молодіжну, журналістську, освітянську аудиторію, а потім розміщують умови цих конкурсів у себе на сайтах, ви-

ставках, стендах. Активно працюють у цьому напрямку бібліотеки Христинівської, Чорнобаївської, Корсунь-Шевченківської, Звенигородської, Уманської, Жашківської ЦБС.

З впровадженням та використанням комп'ютерних технологій в роботі бібліотек урізноманітнилися та модернізувались форми, напрямки їх діяльності. Під час загальносистемних заходів – Днів інформації, Днів фахівців, відеопрезентацій, віртуальних подорожей, веблоцій тощо. Проходять заходи з використанням нових форм візуалізації. Так, в бібліотеках Христинівщини, Тальнівщини, Корсунщини, Чорнобаївщини створюються мультимедійні презентації окремих книг і книг, об'єднаних однією темою. Всі ЦБ та значна кількість бібліотек-філій кожний масштабних масовий захід проводять з мультимедійним супроводом.

Сприяли залученню нових користувачів різних категорій екскурсії до бібліотеки та Інтернет-центрів, що супроводжувались презентаційними бесідами про інформаційні ресурси та Інтернет-послуги в бібліотеці, уроки та тренінги з Інтернет-грамотності «Пошук за допомогою Інтернету», «Навігація в Інтернеті» (Христинівська, Корсунь-Шевченківська, Шполянська, Чорнобаївська, Тальнівська ЦБС, Черкаський РОМЦ БКР, Черкаська, Смілянська МЦБС); «Твій друг – комп'ютер» (Кам'янська, Драбівська ЦБ); «Культура віртуального спілкування» (Христинівська, Звенигородська ЦБ) тощо.

Популярними та затребуваними користувачами стали тренінги та школи з комп'ютерної грамотності в Жашківській, Драбівській, Городищенській, Христинівській, Чорнобаївській, Уманській, Звенигородській, Золотоніській, Корсунь-Шевченківській, Монастирищенській, Шполянській, Тальнівській, Маньківській ЦБС, Черкаській, Уманській МЦБС. Такі навчання проводяться з безробітними, пенсіонерами, інвалідами та ін.

Це сприяло росту відвідуваності Інтернет-центрів, яка склала 188411.

Функціонування Інтернет-центрів, користування комп'ютерною технікою вплинуло на професійний рівень бібліотекарів. Згідно проведеного моніторингу 76% бібліотечних працівників області володіють навичками роботи в Інтернеті та застосовують їх в своїй роботі. 39% бібліотечних працівників опанували мистецтво мультимедійних презентацій та створення відеоматеріалів. Майже кожна ЦРБ використовує ІТ під час проведення заходів з підвищення кваліфікації бібліотекарів. Опановуються тренінги з комп'ютерної грамотності для фахівців (Шполянська, Уманська, Чернобаївська, Христинівська, Маньківська, Корсунь-Шевченківська, Звенигородська, Драбівська ЦБС, Черкаський РОМЦ, міські ЦБС); навчання зі спеціалістами з використання соціальних мереж, сайтів, блогів, скайпу, участі у вебінарах та онлайн спілкуванні. Бібліотеки беруть участь в онлайн заходах, що проводяться програмою «Бібліоміст», УБА, ГО, обласними методичними центрами. Серед таких вебінари «Соціально-економічна цінність бібліотек», «Піар-офіси у бібліотеках», «Робота бібліотек з ВПО» та ін., онлайн дискусії та навчання «Як живеш, бібліотеко?», «Планування та звітність бібліотек».

В бібліотеках Христинівської, Чернобаївської, Корсунь-Шевченківської, Звенигородської, Уманської, Городищенської, ЦБС, Черкаської, Смілянської МЦБС запроваджуються віртуальні зустрічі. Вони проходять з використанням програми Скайп. Бібліотекарі спілкуються з колегами для вирішення ряду професійних питань з обміну досвідом. Працівники Христинівської ЦБ, Смілянської МЦБ таким чином спілкуються з авторами презентаційних книг.

Однією з нових форм використання ІТ є проведення дистанційного навчання для бібліотекарів і користувачів. В режимі онлайн проведено навчання працівників Смілянської МЦБС за темою «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці», Монастирищенська, Христинівська, Чернобаївська ЦБ провели для СБФ навчання за темою «Адвокація в бібліотеках».

Користувачі, що навчаються в середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, проходять дистанційне навчання, виконують в бібліотеці завдання та отримують оцінки в режимі онлайн. Такі приклади успішного навчання є в Корсунь-Шевченківській, Уманській, Черкаській, Чорнобаївській ЦБС (студенти ДААК, Львівської політехніки).

Новим в діяльності бібліотек є просування онлайн своїх міні-проектів, як от «Як виглядає сучасний бібліотекар» (Катеринопільська ЦБ), «Шполянка – бібліоселфі» (Шполянська ЦБ), «Що ти знаєш про Умань та Уманщину?» (Уманська ЦРБ).

Модернізується в бібліотеках бібліографічно-інформаційна робота. В бібліотеках є популярними вебліографічні покажчики, які полегшують пошук в мережі та доповнюють масив отриманої в бібліотеці інформації на замовлену тему. Для користувачів підготовлено вебліографічні матеріали з права, гендерної політики, літературознавства. Це вебліографічні покажчики «На допомогу вступнику. Інтернет-ресурси» (Чорнобаївська ЦБ), «Творчість на сайтах» (Чорнобаївська ЦБ), «Христинівщина літературна» (Христинівська ЦБ).

Бібліотечними працівниками активно використовуються інформаційні ресурси світової мережі для складання вебліографічних списків, довідок різної тематики: «Юридичний компас молоді» (Черкаська МЦБС), «Студентські проекти за кордоном» (Корсунь-Шевченківська ЦБ), «Умань історична» (Уманська МЦБС) та ін.

Для покращення обслуговування бібліотеки вивчають стан задоволення бібліотечними послугами.

Зокрема, в Корсунь-Шевченківській ЦБС проводиться моніторинг «Мої думки про Інтернет-центр», бібліотеки також стали учасниками дослідження «Яку книгу в Інтернеті шукає молодий користувач», в Чорнобаївській – дослідження «Інтернет-послуги: ваші потреби та ступінь їх задоволення», Христинівською, Шполянською ЦРБ проведено вивчення громадської думки «Чому в бібліотеці потрібний Інтернет?».

Вивчення читацьких пропозицій та інтересів засвідчує про динамічне та різнопланове зростання необхідності Інтернет-послуг. А вивчення складу користувачів, що користуються Інтернет-послугами, характеру їх запитів дозволило коригувати діяльність і напрямки подальшої роботи Центрів, надавати більший об'єм інформаційних послуг. Так для працівників сфери освіти проведені інформаційні семінари «Інновації в галузі освіти», «Позакласна робота: нові форми і методи», які допомагають освітянам знайомитися з кращим досвідом роботи в Україні та за її межами, знаходити інформацію про кращі навчальні вітчизняні, зарубіжні практики. У цьому напрямку успішно працюють Корсунь-Шевченківська, Чернобаївська, Шполянська ЦРБ, Черкаський РОМЦ, міські ЦБС. Працівники проводять уроки Інтернет-знань, уроки-екскурсії, віртуальні екскурсії сайтами ВНЗ «Інтернет – пошук – спілкування», «Інтернет для вчителів та абітурієнтів», «Банк рефератів допомагає» тощо.

Використовуючи ІТ, бібліотеки проводять активну пошукову роботу зі збору, популяризації матеріалів про історію своєї малої Батьківщини, її видатних земляків.

Одні використовують готові мультимедійні матеріали, інші – створюють власні. Так Корсунь-Шевченківська співпрацює в цьому напрямку з Корсунським заповідником. Разом вони створили мультимедійну подорож «Шевченко і Корсунь», «Картинна галерея палацу Лопухіних» та розмістили на сайті. Черкаський РОМЦ створив та розмістив на сайті мультимедійні презентації «Молоді поети Черкаського району», «Невідомі сторінки із життя та творчості Тараса Шевченка», Шполянська ЦБ створила таку презентацію за книгою місцевої авторки В. Розуменко «Майдан... хто якщо не я?!».

Бібліотеки організують роботу з ознайомлення читачів з туристичними маршрутами свого краю, забезпечують допомогу громадським краєзнавчим об'єднанням з розроблення нових маршрутів. Так бібліотеки м. Умані співпрацюють з туристичним відділом з розробки маршрутів «Умань літературна», «Умань історична», співпрацює Черкаський РОМЦ з

громадським краєзнавчо-туристичним об'єднанням «Артанія». Результатом співпраці ЦБ і відділу туризму райдержадміністрації стало вебліографічне видання «Туристичними стежками Чернобаївщини».

Книгозбірні області використовують Інтернет-ресурси для пошуку та презентації краєзнавчої інформації.

Новим у діяльності бібліотек області стало створення та презентація буктрейлерів на книги В. Симоненка «Зажинок», «Дорога в людське безсмертя», «Уманським дівчатам», О.Філя «Іван Черняхівський» (Уманська МЦБС), В. Симоненка «Півні на рушниках» (Черкаський РОМЦ), В. Симоненка «З дитинства» (Городищенська ЦБС) та ін.

Цікавими, творчими, популярними стають мультимедійні презентації, створені бібліотеками на різні теми: «Патріотичне виховання в бібліотеках району» (Черкаський РОМЦ), «Бібліотечні новації», «Права жінки в Україні» (Уманська МЦБС), «Ніч в бібліотеці» (Христинівська ЦБ).

Активно практикують проведення віртуальних екскурсій: «Музеями Черкащини» (Черкаський РОМЦ), «Музеї світу» (Черкаська МЦБС). Всі категорії користувачів залюбки подорожують різними сайтами за темами, що їх цікавлять: «Сім чудес світу» (Драбівська ЦБ), «Мандруємо світом» (Корсунь-Шевченківська, Шполянська ЦБ), «Моя країна – Україна» (Тальнівська ЦБ), «Ці книги захопили світ» (Чернобаївська ЦБ); екскурсії сайтами правової, екологічної тематики та ін.

Удосконалюючи свою діяльність згідно вимогам часу бібліотеки активно використовують комп'ютерні технології для обслуговування людей з обмеженими фізичними можливостями, пенсіонерів. З цією категорією проводять навчання з опанування комп'ютерної грамотності, їх навчають також можливості користуватись виданнями в електронних версіях. На замовлення цієї категорії розробляються Інтернет-огляди, вебекскурсії «Віртуальний лікар», «Інтернет для дачника», «Правознавчий калейдоскоп», «Інтернет-ресурси для вас», «Черкащина туристична» тощо. (Корсунь-Шевченківська,

Христинівська, Городищенська, Шполянська ЦБС, міські ЦБС та ін.).

Використання в діяльності бібліотек ІТ та, як результат, впровадження нових, цікавих, сучасних форм та напрямків роботи підвищило авторитет та затребуваність закладів громадою, позначилось на зростанні кількості відвідувань (Корсунь-Шевченківська, Христинівська, Чорнобаївська, Кам'янська, Звенигородська, Жашківська, Монастирищенська ЦБС, Уманська, Черкаська МЦБС).

Перемога бібліотек у конкурсах, становлення їх як основних інформаційно-освітніх осередків громади активізувала місцеві органи влади у покращенні матеріально-технічної бази закладів.

А в тому, що деякі ЦБС ще не стали сучасними центрами обслуговування є провина самих працівників. Так маючи в своєму арсеналі комп'ютери з підключенням до мережі Інтернет, Лисянська ЦБ не впроваджує належних послуг, не бере участі у грантових проектах. Така ж ситуація і у Смілянській районній бібліотеці, майже відсутня комп'ютерна техніка в бібліотеках Чигиринського району.

Сьогодні проблемою є впровадження ІТ в бібліотеках, де не опалюються та не відремонтовані приміщення, стара система електропостачання.

У штатах ЦБ відсутні системні адміністратори, програмісти.

ЦБ, які мають комп'ютерну техніку, повинні забезпечити навчання кадрів СБФ.

І основним, що гальмує належний розвиток сучасної бібліотеки є небажання керівників та бібліотекарів працювати і мислити сучасно, в новому форматі.

Видавець: КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка»
18000 м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького,8
Електронна адреса: ounb@library.ck.ua
Науково-метод. відділ metod@library.ck.ua